

Sygn. akt I PK 13/19

POSTANOWIENIE

Dnia 5 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z powództwa S.B.
przeciwko M.M. -właścicielce przedsiębiorstwa PHU „M.” w K.
o ryczałty za noclegi,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 5 listopada 2019 r.,
skargi kasacyjnej pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w P.
z dnia 20 lipca 2018 r., sygn. akt VI Pa (..),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 lipca 2018 r., sygn. akt VI Pa (...), Sąd Okręgowy w P., w sprawie z powództwa S.B. przeciwko M.M. – właścicielce przedsiębiorstwa M. w K. o ryczałty za noclegi, na skutek apelacji pozwanej od wyroku z dnia 22 maja 2017 r., sygn. akt IV P (...), Sądu Rejonowego w Ż., w punkcie 1. oddalił apelację, a w punkcie 2. zasądził od pozwanej M.M. – właścicielki przedsiębiorstwa „M.” na rzecz S.B. kwotę 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję oraz 195 zł tytułem zwrotu kosztów dojazdu.

Powód S.B. wnosił o zasądzenie kwoty 47.498,14 zł tytułem ryczałtów za brak zapewnienia bezpłatnego noclegu w podróżach służbowych w okresie od 1 lipca 2012 r. do 31 sierpnia 2013 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie we wskazanych terminach i kwotach, a także zasądzenia od pozwanej na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

W dniu 3 marca Sąd Rejonowy w Ż. wydał w sprawie nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, w ramach którego nakazał pozwanej zapłatę na rzecz powoda w terminie dwóch tygodni kwotę 47.498,14 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie zgodnie z żądaniem pozwu oraz kwotę 1.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego.

Pozwana, w ustawowym terminie wniosła sprzeciw od ww. nakazu zapłaty zaskarżając go w całości. Wnosiła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Postanowieniem z dnia 2 listopada 2016 r. Sąd Rejonowy na podstawie art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c. zawiesił postępowania w sprawie, do czasu rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny sprawy z wniosku Związku Pracodawców „T.” z siedzibą w W. o sygn. akt K 11/15.

Postanowieniem z dnia 20 stycznia 2017 r. na podstawie art. 180 § 1 pkt 4 k.p.c. podjął zawieszone postępowanie w sprawie.

Na rozprawie w dniu 10 maja 2017 r. adwokat powoda złożył do akt spis kosztów tj. wynagrodzenie w kwocie 1.800 zł oraz zwrot kosztów dojazdu na dwie rozprawy prywatnym samochodem z Ł. do Ż. i z powrotem za łącznie 340 km w kwocie 284 zł.

Wyrokiem z dnia 22 maja 2017 r. Sąd Rejonowy w Ż. zasądził od pozwanej M.M. na rzecz powoda S.B. kwotę 46.951,57 zł tytułem ryczałtów za noclegi z podróży służbowych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 13 marca 2015 r. do dnia zapłaty (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 2), zasądził od pozwanej M.M. na rzecz powoda S.B. kwotę 1.900,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 3), nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 1.680,00 zł (pkt 4), nakazał pobrać od pozwanej rzecz

Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Ż. kwotę 4.975,00 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt 5).

Pozwana zaskarżyła powyższy wyrok w zakresie pkt 1, 3, i 4 i zarzuciła naruszenie 77⁵ § 1-5 k.p. w związku z § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia MPiPS z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. Nr 167) oraz w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia MPiPS z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) w zw. z art. 190 ust. 1 i 3 Konstytucji, art. 65 §2 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 9 § 1 k.p. i art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców, art. 328 § 2 k.p.c. i art. 98 § 1 i 2 k.p.c.

Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 20 lipca 2018 r. uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż zaskarżony wyrok jest trafny i odpowiada prawu.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że zastosowanie przez Sąd Okręgowy art. 77⁵ § 2 i 5 k.p. oraz § 9 ust. 2 i 4 rozporządzenia MPiPS z dnia 19 grudnia 2002 r. do ustalonego stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy było uzasadnione i dopuszczalne, skoro pozwana faktycznie nie uregulowała kwestii zwrotu kosztów podróży służbowych w zakresie dotyczącym kosztów noclegów, ani w regulaminie wynagradzania, ani w umowach o pracę, a to oznaczało możliwość zastosowania do roszczeń powodów przepisów powszechnie obowiązujących.

Formuła § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia MPiPS z dnia 29 stycznia 2013 r. (uprzednio § 9 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r.) w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej opiera się na zasadzie zwrotu kosztów w wysokości stwierdzonej rachunkiem w wysokości limitu określonego w załączniku do rozporządzenia. Brak rachunku oznacza, że pracownikowi przysługuje ryczałt. Z uwagi na brak regulacji zwrotu kosztów w ustawie o czasie pracy kierowców, rekompensata następuje w oparciu o rat. 77⁵ § 1 k.p.

Za niezasadny Sąd Apelacyjny uznał również zarzut naruszenia art. 65 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 9 § 1 k.p. i art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców, bowiem w rozpoznawanej sprawie nie doszło do uregulowania zwrotu kosztów noclegu jako jednego z elementów należności z tytułu podróży służbowych w aktach prawa zakładowego albo w umowie o pracę w sposób zaprezentowany przez pozwaną w apelacji, a także zarzuty dotyczące naruszenia art. 98 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c.

Wniesiona przez stronę pozwaną skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienia prawne, a także potrzeba wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, czyli przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Pozwana podniosła, że w dotychczasowym orzecznictwie występują trzy różne linie orzecznicze, dotyczące kwestii podstaw normatywnych dla orzekania w przedmiocie ryczałtów za noclegi w odniesieniu do kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym. Przy czym najistotniejsze znaczenie mają dwie z nich wyrażone w wyrokach z dnia 14 lutego 2017 r., I PK 77/16 i z dnia 21 lutego 2017 r., I PK 300/15.

Zagadnieniem prawnym wymagającym rozstrzygnięcia jest natomiast kwestia, czy w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego oraz art. 190 § 1 i 3 Konstytucji dopuszczalne jest, by korzystając częściowo z tego samego materiału normatywnego w zakresie ryczałtów dla kierowców, dekodowana mogła zostać norma o treści uznanej przez ww. organ za niekonstytucyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna pozwanego nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście

uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów oraz występowanie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie

być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Z kolei zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., sygn. akt III CSK 104/08, czy z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 424365 i 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., sygn. akt I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4 poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie

wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepublikowane; z 8 lipca 2009 r., I CSK 11/09, niepublikowane; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

Skarżąca nie zdołała wykazać, aby istniała potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zaś zagadnienie prawne podniesione w skardze kasacyjnej zostało już rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Kwestia skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego wydanego w sprawie K11/15 została już wyjaśniona w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2017 r., I PK 300/15 (LEX nr 2242158), w którym wskazano, między innymi, że w myśl art. 190 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne, a ponadto w sprawach wymienionych w art. 189 Konstytucji RP podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu we właściwym organie urzędowym. Według art. 190 ust. 3 Konstytucji RP, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, lecz Trybunał może określić także inny termin utraty mocy wiążącej obowiązującego dotąd aktu normatywnego bądź jego przepisu. W świetle przytoczonego unormowania nie może być wątpliwości co do tego, że nadanie przez Konstytucję mocy powszechnie obowiązującej orzeczeniom Trybunału Konstytucyjnego oznacza, iż jest nimi związany także Sąd Najwyższy. Związanie to dotyczy zarówno orzeczeń stwierdzających niekonstytucyjność określonych aktów normatywnych (bądź poszczególnych ich przepisów), ratyfikowaną umową międzynarodową lub aktem normatywnym wyższego rzędu, czyli takich, które wprowadzają zmiany w obowiązującym dotąd stanie prawnym, jak i orzeczeń stwierdzających zgodność kwestionowanego aktu normatywnego z Konstytucją RP lub z innym aktem ustawodawczym. W razie stwierdzenia niekonstytucyjności aktu

normatywnego moc wiążąca orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego oznacza, że od chwili ogłoszenia orzeczenia w sposób wymagany w art. 190 ust. 2 Konstytucji RP, akt ten nie może być już stosowany, gdyż został usunięty z porządku prawnego i stracił zdolność do wymuszenia określonego zachowania, czyli moc obowiązującą (szerzej zob. E. Łętowska, K. Gonera: Wieloaspektowość następstw stwierdzenia niekonstytucyjności, *Państwo i Prawo* 2008 nr 5, s. 20-37; M. Safjan: Skutki prawne orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, *Państwo i Prawo* 2003 nr 3, s. 3-18).

Wyeliminowanie z porządku prawnego art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców przez Trybunał Konstytucyjny nie oznacza jednak, że powstała luka w przepisach regulujących zasady rozliczania podróży służbowych realizowanych przez kierowców w transporcie międzynarodowym (oraz krajowym, którego zresztą wcześniej powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie dotyczył). Jak wyjaśnił bowiem Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 28), wyczerpująco uzasadniając ten pogląd, po wyroku Trybunału Konstytucyjnego do pracowników-kierowców w transporcie międzynarodowym znajdują zastosowanie reguły rozliczenia podróży służbowej przewidziane w art. 77⁵ k.p. Zastosowanie tego przepisu wynika z art. 5 k.p. i jego odpowiednika, czyli art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 sierpnia 2018 r., III PK 71/17, LEX nr 2539181).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego, wydanym już po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., przyjęto, że ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery

budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167), przyjęto zatem, że strony stosunku pracy mogą dowolnie kształtować wysokość świadczeń z tego tytułu (por. w szczególności uchwałę Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 28). Jeżeli jednak pracodawca nie ustali wysokości ryczałtu, albo wyraźnie i jednoznacznie wykluczy jego wypłatę, wówczas przed pracownikiem otwiera się droga dochodzenia ryczałtu za nocleg w wysokości wynikającej z rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2017 r., I PK 249/16, LEX nr 2440465; wyrok Sądu Najwyższego z 5 grudnia 2017 r., II PK 296/16, LEX nr 2434445). Taka właśnie sytuacja wystąpiła w niniejszej sprawie, bowiem pracodawca nie uregulował świadczeń z tytułu podróży służbowych w umowie o pracę, ani w żadnym zakładowym akcie prawa pracy, tym samym niezbędne stało się odwołanie do przepisów rozporządzeń dotyczących pracowników samorządowych.

W sprawie nie występowała zatem ani potrzeba dokonania wykładni przepisów prawa, ani konieczność rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, bowiem kwestie podniesione przez skarżącą były już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, zaś Sąd drugiej instancji nie dopuścił się rażącego naruszenia prawa.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.